

**VISEGRAD
JOURNAL
ON HUMAN RIGHTS**

Nº 1, 2021

Editorial board

Slovak Republic

Prof. JUDr. Jan Svak, DrSc.
Doc. JUDr. Julius Kovach, CSc.
JUDr. Ivan Ikrényi, PhD., F.I.I.
JUDr. Denisa Soukenikova, PhD.
JUDr. Ivan Roháč, LL.M, MBA, PhD.
JUDr. Martina Reřichová, PhD.
Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.
Prof. JUDr. Pavel Hollander, DrSc.
Prof. PhDr. JUDr. Milos Vecera, CSc.
Prof. JUDr. Jan Hurdik, DrSc.
JUDr. Alexandra Sestrienková
JUDr. Lukáš Cisko, Ph.D.
JUDr. Ivana Shoshková, PhD.
JUDr. Jozef Beňo, PhD.

Czech Republic

JUDr. Petr Poledník
Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.
JUDr. Zdenka Papoušková, Ph.D.
Doc. JUDr. Blanka Vítová, LL.M., Ph.D.
Doc. et doc. JUDr. Naděžda Shishková, Ph.D.
Prof. JUDr. Michal Skrejpek, DrSc.
Prof. JUDr. Jan Hurdik, DrSc.

Ukraine

Prof. JUDr. Yaroslav Lazur, DrSc.
Prof. JUDr. Dmytry Byelov, DrSc.
Prof. JUDr. Yuriy Bysaha, DrSc.
JUDr. Myroslava Hromovchuk, CSc.
Prof. JUDr. Oleksandr Roháč, DrSc.
Prof. JUDr. Viktor Zaborovskyy, DrSc.
Prof. JUDr. Ludmila Deshko, DrSc.

Romania

Assoc.prof. Daniel Berlinger, PhD.
Lect.univ.dr. Ioan Liviu Taut.
Prof. JUDr. Ivan Horka, PhD.

Poland

Prof. JUDr. Piotr Stanisiz
Ph.D. Katarzyna Szwed

Ph.D. Marta Kolodziejczyk
Ph.D. Justyna Ciechanowska
Dr. Jarosław Storzynski
Dr. Grzegorz Maroń
Prof. dr hab. Janush Nichyporuk

Russian Federation

Prof. JUDr. Oleksandr Sevrukov, DrSc.
JUDr. Helena Shekk, PhD.

Moldova

Prof. JUDr. Valeriu Bujor
Prof. JUDr. Valeriu Čerba

Macedonia

Assoc. prof Zoran Filipovski, PhD.

Croatia

Prof. JUDr. Budislav Vukas jr., DrSc.

Hungary

Dr. Timea Barzó
Dr. Varga Norbert
Dr. habil Csilla Csak, PhD
Dr. Erika Varadi-Csema, PhD, LL.M

Kazakhstan

Prof. JUDr. Kazbek Ukanov, DrSc.

Litva

Prof. JUDr. Arvid Struzhunas, DrSc.

Latvia

Doc. JUDr. Janis Grasis

Austria

Prof. JUDr. Bernd Wieser, DrSc.

Estonia

Prof. Tanel Kerikmäe
Dr Archil Chochia
LLM Madis Ernits

www.vjhr-journal.sk

Registered number: EV 5051/14

Publisher:

PANEURÓPSKA
VYSOKÁ ŠKOLA

Pan-European University
Faculty of Law Tomášikova,
10 Bratislava

Uzhhorod National
University
Faculty of Law
Kapitul'na, 26 Uzhhorod

Public organization
„LEX PRO OMNES”
Mierová, 2529 Humenné

Public organization
„Association of International
Educational and Scientific
Cooperation”
Kapitul'na, 26 Uzhhorod

Contens

- ▶ **The relationship between the terms «intellectual activity», «creative activity», «intellectual creative activity»: doctrinal approaches 10**
Співвідношення термінів «інтелектуальна діяльність», «творча діяльність», «інтелектуальна творча діяльність»: доктринальні підходи
A. Uvarov
- ▶ **The national academy of sciences of Ukraine in the system of science management: features of administrative and legal status..... 16**
Національна академія наук України в системі управління наукою: особливості адміністративно-правового статусу.
Aisel Khalilova
- ▶ **Freedom of thought and speech in the professional activity of journalists: the practice of the European court of human rights 21**
Свобода думки і слова у професійній діяльності журналістів: практика ЄСПЛ
Alexander Dovgan
- ▶ **Non-acceptance of the inheritance and refusal of the main heir from the inheritance 29**
Неприйняття спадщини та відмова основного спадкоємця від спадщини
Alina Goncharova
- ▶ **Features of legal regulation of use of water facilities in ecoturism in Ukraine 33**
Alona Zhuryna
- ▶ **Current issues of establishment and legal regulation of cryptovolute in Ukraine..... 38**
Актуальні питання становлення та правового регулювання криптовалюти в Україні
Alyona Nakonechna
- ▶ **Priorities of Ukraine’s national policy in the field of international cybersecurity 48**
Пріоритети національної політики України у сфері забезпечення міжнародної кібербезпеки
Anatolii Tarasyuk
- ▶ **The employee’s labor function in agreements on remote and home-based work 53**
Трудова функція працівника у договорах про дистанційну та надомну роботу
Anna Dihtiarenko
- ▶ **Movement of goods by individuals across the customs border of Ukraine: essenceand concept 58**
Переміщення товарів фізичними особами через митний кордон України: сутність та поняття
Anna Nima
- ▶ **Structure of the mechanism for ensuring human rights in the activities of the ministry of internal affairs of Ukraine 63**
Структура механізму забезпечення прав людини в діяльності МВС України
D. Gladchuk
- ▶ **Institute of mutual responsibility of the person and the state as the constitutional value for Ukrainian legal statehood formation 68**
Інститут взаємної відповідальності людини та держави як конституційна цінність для формування української правової державності
Dmitro Ruden

<p> ► The place of legal norms in administrative and legal support of interaction of the state border service of Ukraine with other law enforcement authorities ..... 74 <i>Місце норм права в адміністративно-правовому забезпеченні взаємодії державної прикордонної служби України з іншими правоохоронними органами</i> <i>I. Baidyuk</i> </p>	74
<p> ► The right of agribusiness entities to export grain from Ukraine: features of implementation ..... 80 <i>Право суб'єктів агробізнесу на експорт зерна з України: особливості реалізації</i> <i>Igor Iakubovych</i> </p>	80
<p> ► The need to improve criminal and legal security of journalists ..... 85 <i>Потреба в удосконаленні кримінально правового забезпечення охорони журналістів</i> <i>Ihor Mytrofanov, Lyudmila Datsenko</i> </p>	85
<p> ► Administrative legal means of crime prevention in the banking sector ..... 91 <i>Адміністративно правові засоби профілактика правопорушень у банківській сфері</i> <i>Iryna Komarnytska</i> </p>	91
<p> ► Circumstances to be clarified during the investigation of a threat or violence against a person's defense counsel or representative in connection with legal aid activities ..... 97 <i>Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги</i> <i>Ivan Klechanovskiy</i> </p>	97
<p> ► About the difference between certification and certification of educators ..... 102 <i>Про відмінність атестації від сертифікації працівників освіти</i> <i>Kateryna Hryb</i> </p>	102
<p> ► The quality of the law as a criterion for the effectiveness of legislative activity ..... 107 <i>Якість закону, як критерій ефективності законодавчої діяльності</i> <i>Kyrylo Serhieiev</i> </p>	107
<p> ► The right to donate blood and its components in Ukraine ..... 112 <i>Право на донорство крові та її компонентів в Україні</i> <i>Larisa Vasilchuk</i> </p>	112
<p> ► Determination of the expedience of the use of business games in the education of students of higher education institutions, including – future police staff ..... 118 <i>Визначення доцільності використання ділових ігор у навчанні студентів ЗВО, в тому числі – майбутніх поліцейських</i> <i>Larysa Nalyvaiko, Larysa Martseniuk</i> </p>	118
<p> ► Constitutional and legal enforcement of the decisions of the European court of human rights in France ..... 127 <i>Конституційно-правове забезпечення виконання рішень Європейського суду з прав людини у Франції</i> <i>M. Darmin</i> </p>	127
<p> ► Somatic rights: international aspects ..... 132 <i>M. Gromovchuk</i> </p>	132

Imposing Restrictions while Lifting the Moratorium: Does Ukrainian Law on Turnover of Agricultural Lands Comply with the EU-Ukraine Association Agreement?	136
<i>Maksym Balatsenko</i>	
Electronic criminal proceedings: current situation and development prospects	144
<i>Електронне кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку</i>	
<i>Margarita Hrebenkova</i>	
Gender legal examination of statutes as sources of public and private law	150
<i>Гендерно-правова експертиза статутів як джерела публічного і приватного права</i>	
<i>Maria Gusyak, Maria Svyeshnikova</i>	
Fiscal decentralization in the countries of the Visegrad group and Ukraine: a comparative analysis	155
<i>Mykola Karlin, Oleh Batiuk</i>	
Mediation clause in the employment contract	163
<i>Медіаційне застереження в трудовому договорі</i>	
<i>Nataliia Hres</i>	
The role of non-governmental organizations in the legal regulation of the sanitary and phytosanitary measures application	168
<i>Роль неурядових організацій у правовому регулюванні застосування санітарних та фітосанітарних заходів</i>	
<i>Nataliia Karpinska</i>	
Methodical approaches to the formation of a system of forecasting the volumes of agricultural production of households	173
<i>O. Fedyk</i>	
Acts of social dialogue in modern social security law	179
<i>Акти соціального діалогу у сучасному праві соціального забезпечення</i>	
<i>Oksana Hudz</i>	
Trends in the legislative implementation of universal jurisdiction in Ukraine	184
<i>Oleksandra Chubinidze</i>	
Judicial protection of environmental rights of citizens	190
<i>Судовий захист екологічних прав</i>	
<i>Olena Buzunko</i>	
The place of reliability and belonging among other properties of evidence	195
<i>Місце достовірності та належності серед інших властивостей доказів.</i>	
<i>Olena Harasymiv, Oleksandra Zakharova, Olena Ryashko</i>	
Ways to improve guarantees of the right to education in Ukraine taking into account the European experience	199
<i>Шляхи удосконалення гарантій права на освіту в Україні з урахуванням європейського досвіду</i>	
<i>Olena Hrezina</i>	

<p> The system of legislation on crimes against morality in the Ukrainian lands (IX century – 1917) in pre-revolutionary, soviet and modern historiography ..... 203 <i>Система законодавства про злочини проти моралі на українських землях (IX ст. – 1917 р.) в дореволюційній, радянській та сучасній історіографії</i> <i>Olexandr Hromoviy</i> </p>	203
<p> The current state of Ukrainian-romanian foreign relations ..... 208 <i>Сучасний стан українсько-румунських зовнішньополітичних зносин</i> <i>Olga Mitenko</i> </p>	208
<p> European integration aspirations as a component of constitutional identity: a comparative characteristic ..... 213 <i>Євроінтеграційні прагнення як компонент конституційної ідентичності: порівняльна характеристика</i> <i>Olha Nykorak</i> </p>	213
<p> Theoretical and practical peculiarities of gender identity legal regulation ..... 219 <i>Теоретичні та практичні особливості правового регулювання гендерної ідентичності</i> <i>Polina Malesh, Sibilla Buletsa</i> </p>	219
<p> Transformation processes of the parliamentary elections in the Czech Republic ..... 225 <i>Трансформаційні процеси парламентських виборів Чеської Республіки</i> <i>Roman Saray</i> </p>	225
<p> Features of legal support for the formation of land use of agricultural holdings in Ukraine ..... 230 <i>Особливості правового забезпечення формування землекористувань агрохолдингів в Україні</i> <i>Ruslan Hutsol</i> </p>	230
<p> Characteristics of philological method of legal hermeneutics ..... 236 <i>Характеристика філологічного способу юридичної герменевтики</i> <i>S. Fedyk</i> </p>	236
<p> Constitutional and legal mechanism of provision the right to donate in Ukraine..... 241 <i>S. Plotnitska</i> </p>	241
<p> Criminal procedural form as a means of protecting the rights of persons with disabilities from criminal prosecution..... 246 <i>Кримінальна процесуальна форма як засіб захисту прав осіб з інвалідністю від кримінально-правового переслідування</i> <i>Sergey Kyrychenko</i> </p>	246
<p> Interpretation of treaties: to the discussion of nature, concepts and functions ..... 251 <i>Svitlana Karvatska</i> </p>	251
<p> Competence approach in personnel management in the civil service: the essence and shortcomings of regulation ..... 257 <i>Компетентнісний підхід в управлінні персоналом на державній службі: сутність та недоліки нормативного регулювання</i> <i>Tetiana Pletnova</i> </p>	257
<p> Concept and content of human's and citizen's economic rights and freedom in local self-government ..... 262 <i>Tetiana Polishchuk</i> </p>	262

▶ The right to a salary in the system of constitutional human and citizen rights	267
<i>Право на заробітну плату в системі конституційних Прав людини і громадянина</i>	
<i>V. Fridmanska</i>	
▶ Means of obtaining unlawful benefits in the field of land relations	272
<i>Способи одержання неправомірної вигоди у сфері земельних відносин</i>	
<i>Vadym Dzyubynskiy</i>	
▶ Enhanced cooperation as a form of flexible integration in the EU: benefits and risks	277
<i>Застосування просунутої співпраці як однієї з форм гнучкої інтеграції в ЄС: переваги та небезпеки</i>	
<i>Vitalii Savka</i>	
▶ General principles of activity of judges of higher specialized courts of Ukraine	283
<i>Загальні принципи діяльності суддів Вищих спеціалізованих судів України</i>	
<i>Vladimir Shunko</i>	
▶ Certain directions for improving private financing of political parties in Ukraine: European experience	288
<i>Окремі напрямки вдосконалення приватного фінансування політичних партій в Україні: європейський досвід</i>	
<i>Volodymyr Dzhuhan</i>	
▶ Cross-border cooperation of local authorities in the context of decentralization (theoretical and practical aspects).....	293
<i>Транскордонне співробітництво місцевих органів влади в умовах децентралізації (теоретико-практичні аспекти)</i>	
<i>Yaroslav Lazur, Mariya Mendzhul, Yuliia Fetko</i>	
▶ The constitutional acts of Czechoslovakia in 1920: legal status of Podkarpatska Rus	297
<i>Ya. Landovsky</i>	
▶ Types of development activity in the field of construction	300
<i>Види девелоперської діяльності у сфері будівництва</i>	
<i>Yaroslav Bliakharskyi</i>	
▶ The main circumstances to be proved in criminal proceedings on the creation of paramilitary or armed formations not provided by law	305
<i>Основні обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.</i>	
<i>Yelyzaveta Kots</i>	
▶ Administrative and legal relations in the activities of district administrative courts in Ukraine	312
<i>Адміністративно-правові відносини у діяльності окружних адміністративних судів в Україні</i>	
<i>Yu. Terekhova</i>	
▶ The content of agreements on section of inheritance in Ukraine	318
<i>Зміст договорів про розподіл спадщини в Україні</i>	
<i>Yuliia Zinkevych</i>	

Technical and legal defects of regulatory legal acts as a corruptogenic factor in public authority activities	323
<i>Yurii Matat</i>	
Rule-making activity of the Ukrainian state as a legal form of activity of public authorities	328
<i>Нормотворча діяльність української держави як правова форма діяльності органів публічної влади</i>	
<i>Zoya Pogorelova</i>	
Legal basis of the cultural and religious policy of the russian empire in the Ukrainian land	334
<i>Правові основи культурної та релігійної політики російської імперії на українських землях</i>	
<i>Olexandr Shevchenko</i>	
Examination of evidence in administrative proceedings	340
<i>Paida Yurii, Yaroslav Popenko, Savchuk Denys</i>	
Positive conditions for resolving the dispute by reconciliation in the administrative judiciary of Ukraine	346
<i>Позитивні умови вирішення спору шляхом примирення в адміністративному судочинстві України</i>	
<i>Сливка В.В.</i>	

The right to donate blood and its components in Ukraine

Право на донорство крові та її компонентів в Україні

Larisa Vasilchuk

Key words:

human rights, donation, blood donation, donation of blood and its components, the right to donate blood and its components.

Ключові слова:

права людини, донорство, донорство крові, донорство крові та її компонентів, право на донорство крові та її компонентів.

Постановка проблеми. У процесі євроінтеграції України, розвитку четвертого покоління прав людини, розвитку медицини, науки і технологій, розвитку донорства крові та її компонентів в Україні, реформування законодавства України про донорство крові та її компонентів, важливого значення набуває дослідження проблематики права на донорство крові та її компонентів в Україні.

Дослідження права на донорство крові та її компонентів в Україні має важливе практичне значення для подальшого розвитку законодавства України про донорство крові та її компонентів, вдосконалення гарантій права на донорство крові та її компонентів в Україні, а також для покращення практичної діяльності уповноважених суб'єктів у відповідній сфері. Внаслідок цього дослідження проблематики права на донорство крові та її компонентів в Україні є важливим для розвитку сучасної науки конституційного права.

Метою статті є охарактеризувати проблематику права на донорство крові та її компонентів в Україні.

Завданнями даної статті є: сформулювати авторське визначення поняття «право на донорство крові та її компонентів в Україні», проаналізувати умови і порядок здійснення донорства крові та її компонентів в Україні, охарактеризувати сучасний стан реалізації права на донорство крові та її компонентів в Україні.

Стан дослідження. Проблематика права на донорство крові та її компонентів в Україні є актуальною, а окремі її аспекти були предметом дослідження багатьох сучасних науковців, зокрема: О.Барабаш, С.Булеци, О.Зайчука, М.Менджул, та Н.Оніщенко.

Виклад основного матеріалу.

Внаслідок розвитку медицини, науки і технологій, еволюції концепції прав людини, розвитку суспільства, електронного урядування, нині формується новітня генерація прав людини - права людини четвертого покоління.

Права людини – історично мінлива категорія, яка еволюціонує разом із суспільством та державою¹. На думку О.Барабаш, до прав четвертого покоління належать усі права, що виникли внаслідок наукового прогресу, розвитку моралі, а саме всі так звані “соматичні права”, зокрема право на евтаназію, клонування, а також інформаційні права².

Право на донорство крові та її компонентів належать до четвертого покоління прав людини.

Зменшення обсягів заготівлі крові та її компонентів до критичного рівня за останні десятиліття виникло через стійке зменшення кількості добровільних безоплатних донорів в Україні. Незадовільне фінансування установ та закладів системи крові протягом останніх десятиліть призвело до зношеності основних фондів і, як наслідок, до відсутності забезпечення сучасними технологіями для заготівлі донорської крові та її компонентів, їх переробки, тестування, зберігання та розподілу. Інфекційна та імунологічна безпека компонентів донорської крові не відповідає базовим міжнародним стандартам і потребує невідкладних змін.

Не врегульовані окремі питання взаємодії та співпраці з органами виконавчої влади та науковими організаціями (Національна академія медичних наук, МВС, Міноборони тощо) щодо забезпечення їх компонентами крові у разі виникнення надзвичайних ситуацій (природних і техногенних катастроф), в умовах особливого періоду.

¹ Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: моногр. За ред. Н.М. Оніщенко, О.В.Зайчука. К., 2007. С. 5.

² Барабаш О.О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 8 (37). С. 215.

Потребує ґрунтовного вдосконалення система забезпечення та надання трансфузіологічної допомоги пацієнтам і потерпілим у закладах охорони здоров'я. В Україні застаріла система обліку та відсутні механізми реагування на серйозні несприятливі та непередбачувані випадки або ускладнення як у донорів, так і реципієнтів.

Вищезазначене створює чимало проблем у належній реалізації права на донорство крові та її компонентів.

Отже, право на донорство крові та її компонентів в Україні – це міра можливої поведінки фізичної особи, встановлена нормами чинного законодавства України, з метою задоволення їх потреб та інтересів у сфері донорства крові та її компонентів в Україні.

Конституцією України¹ від 28 червня 1996 року закріплено каталог прав людини в Україні.

Основним актом законодавства України про право на донорство крові та її компонентів є Закон України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові»² від 30 вересня 2020 року. Цей Закон визначає правові та організаційні засади державної політики щодо організації заготівлі, тестування, переробки, зберігання, розподілу, транспортування та реалізації донорської крові та компонентів крові, функціонування системи крові, визначає стандарти безпеки та якості донорської крові та компонентів крові з метою забезпечення рівного доступу населення України до якісних і безпечних компонентів донорської крові у необхідній кількості, організації обігу донорської крові та компонентів крові, забезпечення безпеки та здоров'я донорів крові та компонентів крові, а також їх реципієнтів, захисту їхніх прав та законних інтересів.

Цей Закон розроблений з метою адаптації законодавства України до *acquis* Європейського Союзу на виконання Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони³ від 27 червня 2014 року. Дана Угода про Асоціацію ратифікована відповідним Законом України⁴ від 16 вересня 2014 року. Згідно ст. 2 цієї Угоди про Асоціацію повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди.

У даному контексті важливе значення має також Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»⁵ від 18 березня 2004 року.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30 вересня 2020 року його дія поширюється на діяльність із заготівлі і тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їх кінцевого призначення, із переробки, зберігання, транспортування, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії.

Дія цього Закону не поширюється на відносини, пов'язані з трансплантацією гемопоетичних стовбурових клітин, які регулюються відповідно до Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»⁶.

Діяльність із переробки та використання донорської крові та компонентів крові для виробництва препаратів крові, їх виробництво та обіг здійснюються відповідно до Закону України «Про лікарські засоби»⁷.

Діяльність із виробництва медичних виробів для діагностики *in vitro* здійснюється відповідно до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»⁸ та застосовних актів Кабінету Міністрів України.

Співпраця державних та приватних партнерів щодо розвитку суб'єктів системи крові здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про державно-приватне партнерство»⁹, а також вимог Порядку ре-

¹ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 131.

² Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30 вересня 2020 року. Офіційний вісник України. 2020. № 86. Ст. 2764.

³ Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 14.09.2020)

⁴ Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.

⁵ Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. Ст. 367.

⁶ Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17 травня 2018 року. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 28. Ст. 232.

⁷ Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 22. Ст. 86.

⁸ Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 року. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 14. Ст. 96.

⁹ Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 524.

лізації проектів державно-приватного партнерства у сфері донорства крові та компонентів крові, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Надання трансфузіологічної допомоги пацієнтам здійснюється в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Процедури заготівлі та тестування крові та компонентів крові, призначених виключно для аутологічної трансфузії та чітко позначених як такі, повинні відповідати вимогам, встановленим цим Законом.

Основними напрямками державної політики у сфері донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові є:

- 1) належна організація і розвиток донорства крові та компонентів крові з метою самозабезпечення потреб населення України достатньою кількістю донорської крові та компонентів крові;
- 2) заохочення та популяризація добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові;
- 3) забезпечення реалізації державної політики на засадах поваги до честі та гідності донора і реципієнта;
- 4) забезпечення рівного та своєчасного доступу до якісних і безпечних компонентів донорської крові для всіх пацієнтів за наявності відповідних медичних показань;
- 5) забезпечення безпеки життя і здоров'я донора під час виконання ним донорської функції;
- 6) забезпечення безпеки життя і здоров'я реципієнта під час надання йому послуг з трансфузії компонентів крові;
- 7) здійснення заходів, спрямованих на забезпечення безпеки, якості та ефективності медичного застосування компонентів крові;
- 8) запобігання поширенню інфекційних хвороб через застосування із лікувальною метою крові та/або компонентів крові та виготовлених із них препаратів;
- 9) самозабезпечення потреб системи охорони здоров'я України в донорській крові, компонентах та препаратах крові;
- 10) підтримка і розвиток міжнародного співробітництва у сфері донорства крові та компонентів крові.

Для забезпечення рівноправного та своєчасного доступу пацієнтів до якісних та безпечних компонентів донорської крові у достатній кількості, відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 120-р «Про схвалення Стратегії розвитку національної системи крові на період до 2022 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації»¹⁰ в Україні створюється національна система крові.

Вперше в Україні Уряд прийняв рішення про системну трансформацію системи крові. Основна мета реалізації Стратегії - забезпечення рівноправного та своєчасного доступу пацієнтів до якісних та безпечних компонентів донорської крові у достатній кількості. До 2022 року запрацюють нові механізми фінансування й управління, що відповідають загальним принципам трансформації усієї системи охорони здоров'я. Завдяки втіленню Стратегії будуть впроваджені європейські стандарти та практики діяльності системи крові, адже ці зміни запроваджуються, в тому числі, в рамках наближення України до ЄС.

Нові підходи базуються на принципах безпечності, доступності, підзвітності, інноваційності та фінансової ефективності.

Втілення Стратегії дозволить вирішити наявні проблеми сфери. Наприклад, відповідно до рекомендацій ВООЗ, кількість донорської крові на рік має бути не менше 1 млн. 386 тис. В Україні за 2017 рік ця кількість становить лише 581 тис. донорської крові, тобто була в 2.5 рази меншою. Але попри дефіцит донорської крові та її компонентів щороку значні обсяги крові та її препаратів утилізуються через закінчення термінів придатності. Головна причина такої ситуації - відсутність координації між регіонами: у той час, коли одна область може мати надлишок доз еритроцитів, плазми та тромбоцитів, в іншій цих компонентів може катастрофічно не вистачати. Зміна системи та підходів до формування потреби дозволить уникнути такої ситуації у майбутньому.

Введення системного підходу до управління системою крові на національному рівні поліпшить стан інфекційної та імунологічної безпеки та скоротить ризики інфікування крові на різних етапах її заготівлі та використання.

Розвиток системи крові в Україні базуватиметься на безоплатному добровільному донорстві крові, як це відбувається у всіх розвинених країнах світу і зокрема в Європейському Союзі. Вперше буде впроваджено єдиний національний реєстр донорів та електронна медична інформаційна система в установах системи крові та закладах охорони здоров'я для оперативного контролю обігу компонентів крові. Стратегія також включає проведення загальнонаціональних інформаційно-просвітницьких кампаній для популяризації добровільного безоплатного донорства крові.

Основним завданням документу є створення трирівневої системи крові: на національному, регіональному та госпітальному рівнях¹¹.

¹⁰ Про схвалення Стратегії розвитку національної системи крові на період до 2022 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 120-р. Офіційний вісник України. 2019 р. № 22. Ст. 784.

¹¹ Уряд ухвалив Стратегію розвитку національної системи крові в Україні. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/urjad-uhvaliv-strategiju-rozvitku-nacionalnoi-sistemi-krovi-v-ukraini> (дата звернення: 14.09.2020)

Згідно ст. 11 Закону України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30 вересня 2020 року структура системи крові формується з урахуванням ефективності, раціональності та пріоритетності забезпечення рівного доступу населення до якісних і безпечних компонентів крові і трансфузійної допомоги. Структура системи крові складається із загальнодержавного, регіонального та госпітального рівнів.

На загальнодержавному рівні до системи крові належать:

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 2) уповноважений орган;
- 3) Національний трансфузіологічний центр;
- 4) Національний трансфузіологічний комітет.

На регіональному рівні до системи крові належать суб'єкти системи крові, підзвітні Національному трансфузіологічному центру.

На госпітальному рівні до системи крові належать:

- 1) лікарняні банки крові;
- 2) лабораторії трансфузійної імунології;
- 3) лікарняні трансфузіологічні комітети.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30 вересня 2020 року визначено умови і порядок здійснення донації крові та компонентів крові. Донором крові та/або компонентів крові може бути будь-який дієздатний громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, яка має посвідку на постійне проживання на території України, який пройшов відповідне медичне обстеження в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, за результатами якого підтверджена відсутність показань до постійного чи тимчасового відсторонення від донорства відповідно до переліку показань, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, з яким проведено співбесіду перед донацією крові та/або компонентів крові, під час якої йому надано вичерпну інформацію щодо донації, та який надав письмову згоду на забір у нього крові та/або компонентів крові, а також (за потреби) на застосування до нього допоміжних медичних технологій за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Особа, яка виявила бажання здійснити донацію крові та/або компонентів крові, може звернутися до будь-якого суб'єкта системи крові, що здійснює заготівлю, переробку, тестування, зберігання, розподіл та реалізацію донорської крові та компонентів крові, незалежно від реєстрації місця проживання.

Особа, яка виявила бажання здійснити донацію крові та/або компонентів крові, під час медичного обстеження та співбесіди, що проводиться перед донацією крові та/або компонентів крові, зобов'язана повідомити відповідній посадовій особі суб'єкта системи крові всю відому їй інформацію про перенесені та наявні в неї захворювання, а також про вживання нею наркотичних речовин та властиві їй інші форми ризикованої поведінки, що можуть спричинити зараження реципієнта інфекційними хворобами внаслідок трансфузії, а також за наявності яких виконання донорської функції може бути обмежено. Зазначена інформація засвідчується особистими підписами особи, яка виявила бажання здійснити донацію крові та/або компонентів крові, та посадової особи закладу охорони здоров'я, в якому проводиться медичне обстеження перед донацією, і становить лікарську таємницю. Перелік захворювань та форм ризикованої поведінки, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та переглядається не менше одного разу на два роки з метою забезпечення відповідності міжнародним стандартам та рекомендаціям у сфері донорства крові та компонентів крові.

Величина разової максимально допустимої дози крові та компонентів крові, збір якої може бути здійснено від одного донора, та регулярність донацій визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Суб'єкти системи крові, що здійснюють заготівлю, переробку, тестування, зберігання, розподіл та реалізацію донорської крові та компонентів крові, уповноважені приймати остаточне рішення про допуск до донації або про відсторонення донора від виконання ним донорської функції на підставі результатів обов'язкового медичного обстеження, проведеного в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Результати процедур медичного обстеження та тестування донорів щодо допуску до здійснення донації документально фіксуються, а будь-яка невідповідність критеріям допуску до донорства повідомляється донору з наданням повної інформації та обґрунтування з дотриманням вимог щодо конфіденційності.

Важливе значення у вдосконаленні умов реалізації права на донорство крові та її компонентів в Україні має діяльність неурядових організацій як інституцій громадянського суспільства у цій сфері, зокрема, ГО «Всеукраїнська асоціація донорства крові та трансфузійної допомоги».

ГО «Всеукраїнська асоціація донорства крові та трансфузійної допомоги» створена для донорів, які мають високу громадянську позицію, фахівців, зайнятих питаннями виготовлення та використання компонентів крові, її препаратів, а також, найголовніше, пацієнтів, чия якість життя залежить від вчасної та кваліфікованої допомоги. Її мета - створення інформаційної платформи для комунікації фахівців (трансфузіологів, анестезіологів, акушерів-гінекологів, онкологів, хірургів, тощо), що хоч раз в своїй професійній діяльності стикались з проблематикою проведення переливань компонентів крові або препаратів крові пацієнтам. Асоціація надає можливість доступу до кращих світових та Європейських рекомендацій щодо вибору і кількості проведення трансфузій, менеджменту пацієнта, які гарантують фахівцям якість виконання маніпуляції¹. Ідея створення ГО «Всеукраїнська асоціація донорства крові та трансфузійної допомоги» зумовлена сучасним рівнем розвитку трансфузіології, необхідністю впровадження системи гемовіджелінсу для донорів та пацієнтів, формуванням новітніх поглядів на принципи надання трансфузійної допомоги серед фахівців².

Висновки. На основі вищевикладеного, можна зробити наступні висновки.

Право на донорство крові та її компонентів в Україні – це міра можливої поведінки фізичної особи, установлена нормами чинного законодавства України, з метою задоволення їх потреб та інтересів у сфері донорства крові та її компонентів в Україні.

З метою розвитку донорства крові та її компонентів в Україні доцільно здійснити загальнонаціональну інформаційно-просвітницьку кампанію щодо популяризації добровільного безоплатного донорства крові та її компонентів.

Доцільно здійснювати на державному рівні підтримку та розвиток технологій, спрямованих на здобуття знань, вмій та навичок щодо застосування компонентів крові з лікувальною метою, а також інноваційних методик лікування у цій сфері.

З метою удосконалення гарантій права на донорство крові та її компонентів вважаємо за доцільне як найшвидше розпочати в Україні запуск та роботу єдиного Національного реєстру донорів крові та її компонентів і осіб, яким заборонено виконувати донорські функції.

Існують перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямку, зокрема, щодо: правового регулювання донорства, порівняльно-правового аналізу права на донорство крові та її компонентів в Україні та в країнах ЄС; захисту права на донорство крові та її компонентів.

Отже, у даній статті охарактеризовано проблематику права на донорство крові та її компонентів в Україні.

Анотація.

Статтю присвячено проблематиці права на донорство крові та її компонентів в Україні. Сформульовано авторське визначення поняття «право на донорство крові та її компонентів в Україні». Проаналізовано умови і порядок здійснення донорства крові та її компонентів в Україні. Охарактеризовано сучасний стан реалізації права на донорство крові та її компонентів в Україні.

Summary.

The article is devoted to the issue of the right to donate blood and its components in Ukraine.

In the process of European integration of Ukraine, development of the fourth generation of human rights, development of medicine, science and technology, development of blood donation and its components in Ukraine, reforming the legislation of Ukraine on blood donation and its components, research of the right to blood donation and its components Ukraine is important.

The right to donate blood and its components in Ukraine is a measure of possible behaviour of an individual, established by the current legislation of Ukraine, in order to meet their needs and interests in the field of blood donation and its components in Ukraine.

In order to develop the donation of blood and its components in Ukraine, it is advisable to carry out a nationwide information and educational campaign to promote voluntary free donation of blood and its components.

It is advisable to support and develop technologies at the state level aimed at acquiring knowledge, skills and abilities for the use of blood components for therapeutic purposes, as well as innovative methods of treatment in this area.

In order to improve the guarantees of the right to donate blood and its components, we consider it expedient to start as soon as possible in Ukraine the launch and operation of a single National Register of blood donors and its components and persons prohibited from performing donor functions.

¹ Про нас. URL: <http://transfusiology.com.ua/> (дата звернення: 15.09.2020)

² Наші досягнення. URL: <http://transfusiology.com.ua/about-us/our-achievements/> (дата звернення: 15.09.2020)

Reference:

1. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: моногр. За ред. Н.М. Оніщенко, О.В.Зайчука. К., 2007. 424 с.
2. Барабаш О.О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 8 (37). С. 213-217.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 131.
4. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30 вересня 2020 року. Офіційний вісник України. 2020. № 86. Ст. 2764.
5. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 14.09.2020).
6. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 40. Ст. 2021.
7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 29. Ст. 367.
8. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 17 травня 2018 року. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 28. Ст. 232.
9. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 22. Ст. 86.
10. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15 січня 2015 року. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 14. Ст. 96.
11. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 40. Ст. 524.
12. Про схвалення Стратегії розвитку національної системи крові на період до 2022 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 120-р. Офіційний вісник України. 2019 р. № 22. Ст. 784.
13. Уряд ухвалив Стратегію розвитку національної системи крові в Україні. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/urjad-uhvaliv-strategiju-rozvitku-nacionalnoi-sistemi-krovi-v-ukraini> (дата звернення: 14.09.2020).
14. Про нас. URL: <http://transfusiology.com.ua/> (дата звернення: 15.09.2020)
15. Наші досягнення. URL: <http://transfusiology.com.ua/about-us/our-achievements/> (дата звернення: 15.09.2020).

Larisa Vasilchuk,

Doctor of Law

Associate Professor of Constitutional law and comparative law

Faculty of Law

Uzhhorod National University